

Όταν το φεγγάρι έκλεισε τα μάτια

ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΤΣΑΒΕΑ

— ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ —

26^η ΧΙΛΙΑΔΑ

ΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Όταν το φεγγάρι έκλεισε τα μάτια
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Ζωγραφιά Τσαβέα
ΣΕΙΡΑ: Ελληνική λογοτεχνία
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαριάννα Σωκράτους
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ράνια Αμολοχίτη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Εκδόσεις Έξη

Copyright © Ζωγραφιά Τσαβέα
Copyright © 2016 Εκδόσεις Έξη

ISBN: 978-618-81634-8-5

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν.2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται η κατ' οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και γενικώς αναπαραγωγή, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση σε οποιαδήποτε μορφή και εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

Εκδόσεις Έξη
Λουίζης Ριανκούρ 13
11523 Αθήνα
Τηλ.: 211 4111078
www.ekdoseiseksi.gr
email: info@ekdoseiseksi.gr

Κάποτε στη Θράκη...

«Κάποτε στη Θράκη, στα μέρη της Αδριανούς, ζούσε μια αρχοντοπούλα, η Ζώγια με τ' όνομα».

«Πότε κάποτε;»

«Τότε, πριν το μεγάλο κακό...»

«Ποιο κακό;»

«Τον ξεριζωμό, ποιο άλλο; Υπάρχει μεγαλύτερο κακό μαθές;»

«Και τι έκαμε αυτή η Ζώγια;»

«Μην βιάζεσαι, θα σε πω, στάσου πρώτα να ψήσω έναν καφέ, καϊμακλίδικο, όπως με αρέσει...»

Ανατολική Θράκη, Αύγουστος 1908

Η Ζώγια φόρεσε το πλουμιστό μαντήλι στο κεφάλι, έδεσε στη μέση τη μαύρη, με κόκκινα τριαντάφυλλα, υφαντή ποδιά της και πήρε το λαγίни* να πάει για νερό.

«Μάνα, θα πάω πέρα στο πηγάδι».

«Για δεν πας στη βρύση του χωριού που είναι πιο κοντά;»

«Το πηγαδίσιο το νερό είναι πιο δροσερό και δεν μου είναι κόπος».

«Όπως θες, μάτια μου, μόνε μην βραδιαστείς, γιατί σε ξέρω, αν βρεις συντροφιά, αρχίζετε το λακιντί**, ξεχνιέσαι και μου έρχεσαι το δείλι».

Η Ζώγια γέλασε ναζιάρικά κάνοντας έναν μορφοσμό σαν να 'λεγε, *ναι καλά, εσύ όλα τα ξέρεις*. Πέρασε σβέλτη σαν ζαρκάδι μέσα από τη μεγάλη κλειστή αυλή του σπιτιού και βγήκε στο δρόμο. Της πλάκωνε την

* Μικρή στάμνα.

** Κουθέντα, συζήτηση.

ψυχή η κλεισούρα, αυτή ήθελε να είναι έξω από τα τείχνη, έξω στη φύση και στους αγρούς. *Κάλλιο να 'μουν άνδρας, σκεφτόταν, θα είχα το άλογό μου και θα περιδιάβαινα τους κάμπους. Τώρα τι κάνω; Μόνε με τον αργαλειό και τα λουλούδια μου περνάει η μέρα. Καλά που είναι και το πηγάδι μακριά και βγαίνω να ξεσκάσω.*

Η Ζώγια η αρχοντοπούλα, η μοσχαναθρεμμένη, δεν ήταν απαραίτητο να φέρνει νερό. Γι' αυτή τη δουλειά είχαν τους πιστικούς* τους. Έλα όμως που βαριόταν στο σπίτι και έτσι έβρισκε ευκαιρία να φεύγει.

Το αρχοντικό του Στέργιου του Μπαντή είχε απ' όλα. Ξεχώριζε από τα υπόλοιπα σπίτια του χωριού έτσι που στεκόταν μεγαλόπρεπο μέσα στα επτά στρέμματα της αυλής του. Πριν από αρκετά χρόνια, τα καλύτερα μαστόρια από τη Μάδυτο δούλεψαν γι' αυτό κοντά εννιά μήνες, από το χάραμα ίσαμε το δείλι. Βιάζονταν να το αποσώσουν, γιατί ο Στέργιος ετοιμαζόταν να παντρευτεί και να φέρει τη Δόμνα του νυφοπούλα στο καινούργιο σπίτι. Ο αρχιμάστορας, ο γερο-Φιντανής, είχε πάρει για βοηθούς τούς τρεις μεγαλύτερους γιους του και άλλους τρεις συγχωριανούς του, κτιστάδες τρανούς. Ο Μαστραντώνης, όπως τον φώναζαν, μόνο τους Μαδυτιανούς εμπιστευόταν και κανέναν άλλον. Κι ήταν ξακουστοί σε όλη την επικράτεια για τη γρηγοράδα, την τέχνη τους και τη μερακλίδικη δουλειά τους.

* Μισθωμένοι βοηθοί, υπηρέτες.

Το μεγάλο σπίτι ήταν δίπατο με ένα σωρό δωμάτια και σαλόνια, μεγάλη κουζίνα κι ένα ακόμη πιο μεγάλο πλυσταριό. Δίπλα οι αποθήκες με τα γεννήματα, πιο εκεί οι λινόι και ο χώρος με τα κρασοβάρελα. Στα υπόγεια δώματα, τα στεγανά, ήταν το μέρος που ωρίμαζε το χρυσάφι του Στέργιου, το πολύτιμο κρασί του. Στην άλλη άκρη οι στάβλοι για τα ζωντανά. Άλογα και βόδια για τα χωράφια και τη μεταφορά, δυο γελάδια για το γάλα της οικογένειας, πουλερικά, κότες, χήνες και πλουμιστές πάπιες. Πίσω από το σπίτι ο μπαξές με τα ζαρζαβατικά και ο κήπος με τα λούλουδα της Ζώγιας.

Μόνο τρεχούμενο νερό δεν είχε στο σπίτι του κι αυτό το έφερε βαρέως ο Μπαντής. Πέρασαν χρόνια μέχρι να το αποφασίσει και πριν λίγο καιρό άνοιξαν ένα πηγάδι καταμεσής της αυλής. Μέρες και μέρες έσκαβαν, είκοσι μπόγια βάθος έφθασαν, μέχρι να πιάσουν τη φλέβα του νερού. Ο κόπος τους ανταμείφθηκε, νερό πολύ ξεπήδησε με ορμή και γέμισε το πηγάδι. Ο Στέργιος, αφού τ' άφησε να κατακάτσει λίγο, γέμισε το μαστραπά* και ήπие πρώτος. Το κατάπие με δυσκολία, δεν του πήγαινε όμως η καρδιά να το φτύσει. Αναστέναξε απογοητευμένος. Κρίμα τον ιδρώ τους, το νερό ήταν γλυφό, δεν έκανε για πόμα.

«Μόνε για τους μπαξέδες και τα περβόλια κάνει», είπε στη Δόμνα, τη γυναίκα του, που έστεκε δίπλα του κοιτάζοντάς τον με προσμονή.

* Μεταλλικό κύπελλο.

«Ας είναι, κύρη μου, ευλογία είναι κι αυτό. Σάματις ξέραμε ότι θα χτυπήσουμε σε φλέβα; Καλό θα είναι για τα ζαρζαβάτια και για τη λάτρα του σπιτιού. Καλό θα είναι και για τα λούλουδα της θυγατέρας μας, που τρέχει ολημερίς να τα ποτίσει».

Τα λουλούδια της Ζώγιας ήταν γνωστά σε όλο το χωριό. Τόση αγάπη είχε για τα φυτά της, που ξημεροβραδιαζόταν στους μπαξέδες και μπροστά στις γλάστρες του σπιτιού. Οι τενεκέδες στη σειρά, όμορφα βαμμένοι με λουλακιά μπογιά και οι πήλινες γλάστρες παραδίπλα, όλες φορτωμένες με κάθε λογίων άνθη. Τα χάιδευε, τους μιλούσε και τα πότιζε με το νεράκι του Θεού κι εκείνα για να την ευχαριστήσουν άνθιζαν ακόμη και το χειμώνα. Πλανεύτρα των ανθών τη φώναζαν όλοι στο χωριό.

«Πώς τα ξεγελάς τα έρμα και ανθίζουνε μες στην παγωνιά;» τη ρωτούσαν κι αυτή χαμογελούσε όλο χάρη.

«Τα αγαπάω και τα πονάω, ό,τι αγαπάς ανθίζει και προκόβει. Η αγάπη γεννά καρπούς και η κακία αγκάθια», έλεγε, πολύ σοφά για την ηλικία της, γιατί η Ζώγια ήταν μόνο δεκαπέντε χρονών.

Η μεγαλύτερη κατά τρία χρόνια αδελφή της, η Ζαφειρένια, ήταν ήδη παντρεμένη και είχε φύγει από το σπίτι. Κατοικούσε στη Χάφσα, ένα χωριό λίγο έξω από την Αδριανούπολη, με τον άνδρα της, τον Ιορδάνη. Έτσι έμεινε μόνη η Ζώγια στο μεγάλο αρχοντικό, χωρίς τη νεανική συντροφιά της αδελφής της. Της κόστισε πολύ αυτός ο χωρισμός. Είχε μεγάλη αγάπη και

αδυναμία στη Ζαφειρένια τους. Στην αρχή, της είχε θυμώσει κιόλας γιατί θα παντρευόταν, μετά όμως της πέρασε. Γρήγορα ξεχνούσε η Ζώγια και κακίες δεν μπορούσε να κρατήσει για πολύ.

Η Ζαφειρένια παντρεύτηκε τον Ιορδάνη με προξενιό που έστειλαν οι δικοί του. Η οικογένεια του Στέργιου του Μπαντή ήταν ξακουστή σ' όλη την περιοχή. Ήταν μεγάλη τιμή για όποιον συμπεθέριαζε μαζί τους. Όμως και του Ιορδάνη η γενιά ήταν καλοστεκούμενη, οι Πechλιβάνηδες με τ' όνομα, και έτσι ο Στέργιος δέχθηκε με ευχαρίστηση την πρόταση. Έστειλαν τα σημάδια και έδωκαν λόγο. Έξι βραχιόλια χρυσά έστειλαν τα πεθερικά στη Ζαφειρένια και μαζί βέρες μαλαματένιες, δεμένες σε μεταξωτό τσεβρέ*.

Οι ετοιμασίες του γάμου άρχισαν με φούριες, αν και η Δόμνα τα είχε σχεδόν όλα τελειωμένα. Από την ώρα που γεννήθηκαν οι κοκόνες της, αυτή ξεκίνησε να φτιάχνει τα προικιά. Τα σεντούκια γεμάτα με αλλαξίες και ασπρόρουχα. Με υφαντά και κεντίδια, με ποτηρόπανα, σεντόνια και τραπεζομάντηλα υφασμένα με χρυσή κλωστή και μπαμπακερό στημόνι. Όλα δουλεμένα με μεράκι και κέφι, κάθε βελονιά και μια ευχή στο στόμα για καλή τύχη των κοριτσιών. Μα και αγορασμένα είχε πολλά. Δαντέλες γαλλικές και ασημικά από την Πόλη, μεταξωτούς τσεβρέδες από το Σουφουλί** και

* Υφασμάτινο εργόχειρο.

** Σουφλί.

μπαμπακένιες πετσέτες, τις καλύτερες, από την Προύσα. Ασπρόρουχα και καλές φορεσιές, κεντημένες από κεντήστρες ξακουστές της Αδριανούπολης. Πανωφόρια μάλλινα, στολισμένα με γιακάδες και μανσέτες από γούνα, ραμμένα στα φημισμένα γουναράδικα της Αδριανούς*. Όλα τα καλά και τα πρέποντα για αρχοντοθυγατέρες.

Και έφτασαν οι μέρες του γάμου. Το γλέντι κράτησε τρία μερόνυχτα. Οι ζουρνάδες, τα νταούλια και τα βιολιά έπαιζαν χωρίς σταματημό. Τα θρεφτάρια ψήνονταν στη θράκα και όλοι οι φούρνοι του χωριού έψηναν τα φαγιά για τους καλεσμένους. Στη μεγάλη αυλή είχαν στηθεί τραπέζια αμέτρητα, με τα τραπεζομάντηλα τα υφαντά, τα άσπρα, τα μπουζάτα**, με τη μπιμπίλα*** τη μεταξωτή. Το κρασί έρρεε με το τουλούμι, δυνατός μπογιαμάς**** για τους άνδρες και πλόρο γλυκόπιτο για τις γυναίκες. Όλη τη φετινή σοδειά του είχε χαλαλίσει για το γάμο ο Μπαντής. Όλοι οι χωριανοί μα κι άλλοι πολλοί από όλο το βιλαέτι***** ήρθαν στη χαρά. Ο κοτζαμπάσης της περιοχής πάντρευε την πρώτη θυγατέρα του και ήταν όλοι καλεσμένοι, κανέναν δεν ξεχώρισε. Τα λυγερόκορμα παλικάρια και οι κοπέλες με τις χρωματιστές φορεσιές, σαν πεταλούδες της άνοι-

* Αδριανούπολη.

** Χιονάτα.

*** Λεπτή δαντέλα.

**** Είδος κρασιού.

***** Περιφέρεια.

ξης, δεν σταμάτησαν να χορεύουν ούτε λεπτό. Γέμισε η μεγάλη αυλή του Μπαντή με πανδαισία χρωμάτων και γεροδεμένων νεανικών κορμιών που λικνίζονταν στους ρυθμούς της μουσικής. Οι γεροντότεροι, καθισμένοι στην αράδα, παρακολουθούσαν χαμογελώντας, σιγοψιθυρίζοντας σχόλια για το 'να και για τ' άλλο.

Σαν ήρθε η ώρα, ο χορός και το γλέντι σταμάτησε. Οι κοπελιές ξεκίνησαν να ντύνουν τη νύφη τραγουδώντας της τραγούδια λυπητερά. Όλων τα μάτια συγκινημένα.

«Σήμερα μαύρος ουρανός, σήμερα μαύρη μέρα, σήμερα αποχωρίζεται μάνα τη θυγατέρα...»

Η Δόμνα και η Ζώγια δάκρυζαν συνεχώς. Δεν γίνεται γάμος δίχως δάκρυ, όσο και να το θες.

Έξω στην αυλή, εν τω μεταξύ, ήρθαν έξι μεγάλοι αραμπάδες, που τους έσερναν δυο ζευγάρια βόδια τον καθένα. Στα κέρατά τους είχαν περάσει διπλές σειρές από χάντρες, άσπρες και μπλε. Όλοι, ζώα και άνθρωποι, έπρεπε να είναι στολισμένοι τούτη τη μέρα της χαράς. Τα αγόρια, που είχαν ζωντανούς και τους δυο γονιούς τους, άρχισαν να φορτώνουν τα προικιά. Πρώτη-πρώτη η κασέλα με τους τσεβρέδες, δώρα για όλο το σόι του γαμπρού. Τα κρυστάλλινα ποτήρια και τα σερβίτσια τα φερμένα από την Ευρώπη μαζί με τη σκαλιστή σεרבάντα* φορτώθηκαν με ιδιαίτερη προσοχή. Τα μάλλινα παπλώματα και τα πουπουλένια μαξιλά-

* Εύλινη σιφονιέρα.

ρια, τυλιγμένα σε χασεδένια* πανιά, μπήκαν σαν διαχωριστικά, μην και σπάσει τίποτε. Σαν δεν χώρεσαν όλα, έφεραν και δέκα άλογα βαρβάτα και τα φόρτωσαν κι αυτά. Τέτοια προίκα είχε χρόνια να φανεί στο χωριό. Μακάριζαν όλοι τον Ιορδάνη για την καλή του τύχη, σαν αρματωμένο καράβι θα πήγαινε η νύφη, με όλα τα καλά.

Η Ζαφειρένια, στολισμένη, βγήκε συνεσταλμένα και στάθηκε στην πόρτα του σπιτιού, φορτωμένη με ντούμπλες** και πεντόλιρα. Τέσσερις γύρες έφερε γύρω από τον χιονάτο λαιμό της η χονδρή, ίσαμε ένα δάχτυλο, μαλαματένια αλυσίδα. Στη μέση της, φορεμένη από τον κύρη της, μεταξωτή και ολοκέντητη η νυφιάτικη ζώνη. Σαν θα παρέδιδε την κόρη του στον γαμπρό, μόνο εκείνος θα είχε πια το δικαίωμα να της τη λύσει.

Όλοι θαύμασαν την ομορφάδα και το παράστημά της, την έφτυσαν και τη σταύρωσαν, μην και ματιαστεί. Η μάνα της έβαλε μπροστά στα πόδια της ένα πιάτο, να το σπάσει για να ξορκίσει ό,τι κακό θα βρισκόταν μπροστά της στην καινούργια της ζωή. Ο Στέργιος, περήφανος που καλοπάντρευε τη θυγατέρα του, μα και λυπημένος συγχρόνως που την αποχωριζόταν, της άπλωσε το χέρι και ξεκίνησαν.

Και έτσι έφυγε η Ζαφειρένια από το σπίτι για να φτιάσει τη δική της οικογένεια κι απέμεινε μόνη η Ζώγια.

* Βαμβακερά.

** Χρυσά νομίσματα.

«Εγώ από αγάπη θα παντρευτώ», είπε στη μάνα της μια μέρα. «Δεν θέλω, σαν την αδελφή μου, να πάρω άνδρα που δεν ξέρω».

«Γιατί, κακός είναι ο Ιορδάνης; Καλοπερνάει η Ζαφειρένια μας μαζί του, ούλα τα καλά τής κουβαλάει, κορόνα στο κεφάλι του την έχει».

«Έτυχε να είναι καλός, εμένα δεν θα με δώκετε χωρίς να με ρωτήσετε πρώτα. Πες το και στον πατέρα, για να μην λέει μετά. Εγώ θέλω να αποφασίσω για τη ζωή μου».

«Μέγας είσαι Κύριε, άκου τι λέει μια σταλιά παιδί, που ακόμα δεν βγήκε από τ' αυγό και θέλει να αποφασίζει κιόλας! Λες και δεν ξέρεις τον πατέρα σου, αυτός θέλει πάντα να έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο. Κοίτα να είσαι συμμαζεμένη και σωστή, γιατί θα έχουμε κακά μπερδέματα και σαν έρθει η ώρα της παντρειάς, βλέπουμε», της είπε η Δόμνα που ήξερε καλά τον κύρη της.

Η Ζώγια, όμως, το είχε δέσει κόμπο πως θα παντρευτεί από έρωτα και γνώμη δεν θα της άλλαζε κανείς.

Αυτά σκεφτόταν καθώς βάδιζε προς το πηγάδι, στην άκρη του χωριού. Ήταν νωρίς ακόμη, ο ήλιος ήταν αρκετά ψηλά και δεν συνάντησε κανέναν στο δρόμο. Το χωριό γαλήνιο αναπαυόταν στα ριζά του βουνού, του Μικρού Αίμου. Οι χωριανοί ήταν στα σπίτια τους και ξεκουράζονταν και άλλοι στα κτήματά τους, που απλώνονταν στον απέραντο κάμπο. Όσο ήταν μέρα ακόμη, ήθελαν να προλάβουν να κάμουν τις δουλειές

τους, που δεν τέλειωναν ποτέ, γιατί η γης, βλέπεις, θέλει καθημερινό μόχθο.

Η Ζώγια, είτε πήγαινε στη βρύση που ήταν καταμεσής στο χωριό, είτε στο πηγάδι, πάντα έβρισκε παρέα. Αυτά τα δύο μέρη ήταν ο τόπος συνάντησης όλων των κατοίκων. Τα κορίτσια μαζεύονταν και μάθαιναν η μία τα νέα της άλλης. Τα κουτσομπολιά έδιναν και έπαιρναν. Ποια είχε αγαπτικό, ποια ήταν ακαμάτρα και ποια η πιο άξια νοικοκυρά, όλα εκεί λέγονταν και μαθεύονταν. Φορούσαν τις πλουμιστές υφαντές φορεσιές τους και ξεσήκωνε η μία το σχέδιο της άλλης. Όλα χειροποίητα, ακόμη και οι βαμβακερές τους κάλτσες, πλεγμένες με έξι βελόνες. Η αξιοσύνη της κάθε κοπελιάς φαινόταν στο εργόχειρό της και στα υφαντά της. Ποια θα κάνει το πιο λεπτό πανί συναγωνίζονταν. Ο αργαλειός ήταν απαραίτητο εργαλείο σε κάθε σπίτι. Μέχρι τα μεσάνυχτα πολλές φορές ακουγόταν σε όλο το χωριό το τάκα-τούκα του. Το τραγουδάκι, «τάκα-τούκα ο αργαλειός μου, να 'τος κι έρχεται ο καλός μου», ακουγόταν μόνιμα. Και αυτά που ύφαιναν όλη νύχτα, με το φως της γκαζόλαμπας, τα φορούσαν την επόμενη μέρα και έβγαίνουν στο σεργιάνι ή πήγαιναν στη βρύση για νερό.

Οι νέες, οι ελεύθερες, προτιμούσαν να πηγαίνουν στο πηγάδι, που ήταν αρκετά μακριά από τα τελευταία σπίτια του χωριού αλλά και από τα αδιάκριτα μάτια των συγχωριανών τους. Τα παλικάρια περνούσαν κι αυτά από εκεί, δήθεν για να ποτίσουν τα άλογά τους. Έτσι, στο φαρδύ, πετρόχτιστο πεζούλι του πηγαδιού,

τα κορίτσια κάθονταν κι ο φτερωτός θεός του έρωτα έφερνε γύρες και έριχνε τις σαϊτίες του. Μαγικός τόπος, θαυμαστός, μόνιμα ο έρωτας τριγύρω, σημάδεψε αστόχαστα και λάβωνε καρδιές.

Η Ζώγια σιγομουρμουρίζοντας έναν σκοπό πλησιάζει στο πηγάδι. Καμιά από τις φιλενάδες της δεν έχει φανεί ακόμη. Σηκώνει τους ώμους αδιάφορα και σκύβει πάνω από το νερό. Η εικόνα της διαγράφεται πεντακάθαρα, σαν σε καθρέφτη. Ένα χαμογελαστό πρόσωπο την κοιτάζει στα μάτια από το βάθος του πηγαδιού. Περιεργάζεται το είδωλό της με αυταρέσκεια. Ένα όμορφο, στρογγυλό πρόσωπο με μάγουλα ροδαλά και φρύδια ζωγραφισμένα σαν με κάρβουνο. Καθάρια μάτια, καστανά, όλο ζωντάνια. Μακριά μαλλιά, ίσαμε τη μέση, πιασμένα σε δυο κοτσίδες κοντρές σαν γροθιά. Αυτή είναι η Ζώγια.

«Μμμ..., σιγά μην είσαι όμορφη», λέει στο νερένιο πρόσωπο και του βγάζει τη γλώσσα.

Εκείνο της ανταποδίδει την κοροϊδία. Η Ζώγια σκάει στα γέλια, δεν θέλει και πολύ, χαιρόταν και γελούσε με το παραμικρό. Κάθεται στο χείλος του πηγαδιού και περιμένει. *Πού θα πάει, κάποιος θα φανεί να μου κάνει λίγη συντροφιά.*

Ο ήλιος αρχίζει να κατηφορίζει προς τη δύση του, όταν καλπασμός αλόγου από μακριά σπάει τη σιγαλιά. Βάζει το χέρι της για αντήλιο και στρέφει την προσοχή της πέρα, προς τα εκεί που ακούγεται το ποδοβολητό. Η ανάσα της κόβεται. Από τη δύση, ένας ξανθός κα-

βαλάρης, πάνω στο άσπρο του άλογο, κάνει την εμφάνισή του. Όπως ο ήλιος τού χτυπάει την πλάτη, χρυσίζει ολόκληρος και είναι ίδιος ο Αϊ-Γιώργης, όπως φαίνεται στο εικόνισμα στην εκκλησιά.

«Παναγιά μου, τι βλέπουν τα μάτια μου;» αναρωτιέται φωναχτά κάνοντας το σταυρό της.

Ο καβαλάρης την πλησιάζει σε δυο λεπτά και με ένα ανάλαφρο πήδημα ξεπεζεύει δίπλα της. Η Ζώγια δεν μπορεί να πάρει τα μάτια της από πάνω του. Μένει άλαλη, ακουμπισμένη στο πεζούλι, ενώ τα πόδια και τα χέρια της τρέμουν ανεξέλεγκτα.

Ο ξένος τη ζυγώνει και της μιλάει ήρεμα. Έχει διακρίνει στο βλέμμα της το ξάφνιασμα και δεν θέλει να την τρομάξει. Η Ζώγια, όμως, δεν είναι τρομαγμένη, μαγεμένη είναι. Τον κοιτάζει και δεν χορταίνει η ματιά της. Η ομορφιά και η αντροσύνη του, όπως τον είδε περήφανο πάνω στη σέλα, της έκοψαν τη μιλιά. Κάτι της λέει, μα αυτή δεν ακούει. Σαστισμένη έχει στυλώσει τα μάτια πάνω του, βλέπει τα χείλη του που ανοιγοκλείνουν, μα τις λέξεις δεν τις συλλαμβάνουν τα αυτιά της, το μόνο που ακούει είναι η βουή από το αίμα που κυλάει με ορμή στις φλέβες της. Μένει για ώρα ακίνητη να τον παρατηρεί χωρίς καν να ανασαίνει. Έπειτα, σαν συνέρχεται, κοκκινίζει και ρίχνει τη ματιά της καταγής. Τώρα που δεν τον θωρεί, μπορεί επιτέλους να ακούσει τη φωνή του.

«Τι είπα και ντράπηκες έτσι; Ποιο χωριό είναι αυτό σε ρώτησα, για δεν μ' απαντάς;»

Η κοπέλα ξανασηκώνει δειλά τα μάτια κι εκείνα πάλι πονούν απ' τη θωριά του. Τον βλέπει να λάμπει και να χρυσίζει ολάκερος, σαν να είναι μαλαματένιος.

«Είσαι άνθρωπος του κόσμου τούτου ή είσαι Άγιος;»

Εκείνος γελάει και την κοιτάζει παραξενεμένος.

«Άνθρωπος είμαι με σάρκα και αίμα, όπως κι εσύ. Πώς σου ήρθε και με πέρασες για Άγιο;»

«Μα... λάμπεις σαν τον Αϊ-Γιώργη, θόλωσε η ματιά μου με το που σε αντίκρισα».

«Πιότερο με το δράκο μοιάζω παρά με τον Άγιο», λέει εκείνος και την πλησιάζει ακόμη περισσότερο. «Θα με κεράσεις το όνομά σου και μαζί λίγο δροσερό νερό;»

«Ζώγια με λένε και το χωριό μου Πέτρα. Όσο για νερό, σκύψε και πιες μονάχος», του αποκρίνεται θαρραλέα. «Εδώ στα μέρη μας, αν είναι να σου δώκω νερό, θα είναι για πάντα».

«Ε, τότε θα περιμένω να μου δώκεις εσύ, δεν πρόκειται από μόνος μου να πιω, όσο κι αν διψώ. Βέβαια, η αλήθεια είναι ότι από το πρωί είμαι πάνω στο άλογο χωρίς σταματημό, το παγούρι μου άδειασε από ώρα και η δίψα μού έχει ξεράνει τα χείλη».

Η Ζώγια τον ακούει, μα παραμένει ασάλευτη. Εκείνος σκύβει και γεμίζει με νερό ένα τσίγκινο κατσαρόλι που έβγαλε από το δισάκι της σέλας του, το βάζει μπροστά στο καταϊδρωμένο άλογο και εκείνο πίνει αχόρταγα. Το γεμίζει για δεύτερη φορά και το ζώο συνεχίζει να πίνει. Ο άνδρας, όμως, δεν βάζει σταγόνα στο στόμα του, μόνο την κοιτάζει με προσμονή.

Η Ζώγια κάνοντας την αδιάφορη τον παρατηρεί λοξά. *Πού θα πάει, θα σκάσει από τη δίψα και θα πει, πόσο θα αντέξει;* αναρωτιέται. Ύστερα παίρνει επιδεικτικά τον χάλκινο μαστραπά που κρέμεται με μια αλυσίδα από το μάγγανο του πηγαδιού και αφού τον γεμίζει ίσαμε πάνω, πίνει γλείφοντας τα χείλη της. Εκείνος την παρακολουθεί με μισόκλειστα μάτια. Για μια στιγμή ελπίζει πως το νερό το προορίζει για 'κείνον, όμως πέφτει έξω.

Τσαούσα η μικρή, θέλει να γίνει το δικό της, όμως θα το τραβήξω όσο πάει, να δούμε τι θα κάνει.

Αρχίζει να την καλοπιάνει, μπας και της ξυπνήσει το φιλότιμο.

«Και δεν με λυπάσαι διόλου τον καημένο, που έχω ώρες ατέλειωτες να πιω; Κοντεύω να στεγνώσω, το λαρύγγι μου με γρατζουνάει σαν να έχει τριβόλια*».

Η Ζώγια κουνάει αρνητικά το κεφάλι και συλώνει με πείσμα τα πόδια στη γη.

Πεισματάρη λοιπόν, όμως πού θα μου πάει, θα την καταφέρω, σκέφτεται και την παρατηρεί με μεγαλύτερη προσοχή. Τα νιάτα και η ομορφιά της στο απόγειό τους. Ένα μικρό κορίτσι είναι, όμως ξυπνάει μέσα μου τον άνδρα όπως καμιά δεν το κατάφερε μέχρι τα τώρα, συλλογιέται ξαφνιασμένος.

«Πόσο χρονών είσαι, Ζώγια;»

«Κι εσένα τι σε μέλει;»

* Βότανα με αγαθωτούς σπόρους.

«Είσαι πολύ μικρή για να γυρνάς μόνη στις ερημιές, μακριά από το σπίτι σου».

«Δεν είμαι καθόλου μικρή, κι αν θες να ξέρεις, σε έξι μήνες κλείνω τα δεκάξι».

«Πω-πω, για δείτε μια μεγάλη γυναίκα, γριά να πω καλύτερα», λέει και ξεσπάει σε γέλια.

Το γέλιο του γάργαρο νερό από πηγή που κελαρύζει, της κόβει για άλλη μια φορά τη μιλιά. Κάτι πάει να πει, όμως χωρατά και γέλια ακούγονται από κάπου μακριά. Η Ζώγια στρέφει τη ματιά της προς τα 'κεί. Μια παρέα κοριτσιών εμφανίζεται στο βάθος του δρόμου. Ο καβαλάρης τις βλέπει κι αυτός και σαν να ταράζεται λίγο, δίνει ένα σάλτο κι ανεβαίνει στη ράχη του αλόγου του. Προτού ξεκινήσει, γυρίζει και της λέει:

«Αύριο, την ίδια ώρα, εδώ θα είμαι πάλι. Ως τότε δεν θα βάνω σταλιά νερό στο στόμα μου. Αν πάθω κάτι, το κρίμα στο λαιμό σου».

Σπιρουνίζει το άλογο και απομακρύνεται με καλπασμό. Η ξανθιά μακριά κόμη του ανεμίζει στον αέρα. Η Ζώγια το μόνο που προλαβαίνει να του φωνάζει μέσα στην παραζάλη και στην απογοήτευση που νιώθει από το απότομο φευγικό του, είναι:

«Ποιο είναι το όνομά σου;»

Γυρίζει, την κοιτάζει με μάτια όλο λαύρα και φωνάζει καθώς ξεμακραίνει:

«Ρήγα με φωνάζουν...»

Η φωνή του κάνει αντίλαλο στην απέναντι ρεματιά κι ακούγεται ξανά και ξανά.

«Ρήγα... Ρήγα... Ρήγα...»

Η Ζώγια ακουμπάει τρέμοντας στο πεζούλι, τα μάτια της στυλωμένα πέρα προς την ανατολή, προς τα εκεί που χάθηκε εκείνος. Οι κοπέλες την πλησιάζουν κεφάτες, μα το κέφι της Ζώγιας έχει χαθεί. Το πήρε μαζί του ο διψασμένος ταξιδευτής. Αισθάνεται ντροπή και τύψεις που δεν του έδωσε έστω μια γουλιά νερό. *Αμαρτία μεγάλη έκαμα, μα... έτσι το έχουμε εδώ. Αν του έδινα νερό, ήταν σαν να του έλεγα πως τον ποθώ και πως τον εθέλω.*

Τα μάτια της απομένουν στραμμένα στο δρόμο προς τις Σαράντα Εκκλησιές. Όσο κι αν την πιλατεύουν οι φιλενάδες της, αυτή παραμένει αμίλητη και σκεφτική. «*Αύριο, την ίδια ώρα εδώ*», αυτή του η κουβέντα έρχεται και ξανάρχεται στο νου της. Δεν αντέχει τα ανέμελα γέλια και τα χωρατά των κοριτσιών, θέλει να φύγει, να μείνει μονάχη και να ξαναφέρει στη θύμησή της όλο αυτό το παράξενο μα και υπέροχο συναπάντημα.

Γεμίζει το λαγήνι της κι αμίλητη ξεκινάει να φύγει.

«Τι έπαθες εσύ και είσαι με τα μούτρα κατεβασμένα;» τη ρωτάει η Χρυσούλα του Πεντίδη, που είναι η καλύτερη φιλενάδα της. «Γιατί φεύγεις και δεν περιμένεις να φύγουμε όλες μαζί;»

«Τίποτις δεν έχω, μόνη βαρέθηκα και με περιμένει η μάνα να πάγω γρήγορα».

«Κι από πότε ακούς τη μάνα σου; Εσύ πάντα τελευταία φεύγεις απ' το πηγάδι, κάτσε εδώ μαζί μας, έχω τόσα να σου πω».

«Δεν είμαι καλά σου λέγω, άσε με να φύγω».

Απομακρύνεται με κατεβασμένο το κεφάλι, ενώ η Χρυσούλα και τα άλλα κορίτσια την παρακολουθούν απορημένες. Αυτή δεν είναι η Ζώγια που ξέρουν, πάντα με το καλαμπούρι και το γέλιο το γάργαρα που ξεσηκώνει το γέλιο και στις άλλες.

Κάτι έχει ή κάτι έγινε, συλλογιέται η Χρυσούλα, εμένα δεν μου το βγάζεις απ' το μυαλό.

Η Ζώγια απομακρυνόταν ήδη και το μυαλό της έτρεχε στον καβαλάρη με το άσπρο άλογο. Ίδιος με τη μαρμάρινη, ανάγλυφη παράσταση που ήταν πάνω από την πόρτα της εκκλησιάς.

Φτάνει σχεδόν τρέχοντας στο σπίτι, παρατάει το λαγίни στην πόρτα κι ανεβαίνει λαχανιασμένη στην κάμαρή της. Κλείνεται μέσα και δεν αποκρίνεται καθόλου, όσο κι αν τη φωνάζει η μάνα της.

Η Δόμνα σαστισμένη παρατάει στη μέση την πίτα που φτιάχνει, τρίβει βιαστικά τα χέρια της να φύγουν τα ζυμάρια και αγκομαχώντας ανεβαίνει τις σκάλες να πάει κοντά της.

«Τι είναι, μάτια μου; Τι έγινε στο πηγάδι και μου γύρισες αλαφιασμένη;»

«Τίποτε δεν έγινε, άσε με μόνη μου σε παρακαλώ».

«Μα εσύ είσαι κόκκινη και καις σαν φωτιά», της λέει καθώς της ακουμπά τα μάγουλα που καίνε.

«Πήγαινε να αποτελειώσεις τη δουλειά σου κι άσε με εμένα, θα μου περάσει, μια φλόγωση θα είναι από τον ήλιο, βγήκα νωρίς και φαίνεται θα με έκαψε, ζεματούσε ο τόπος».

Η Δόμνα δεν θέλει να δώσει συνέχεια. *Μάλλον από τον ήλιο θα είναι*, σκέφτεται κι ανακουφισμένη επιστρέφει στην κουζίνα. Βιάζεται να αποτελειώσει την πίτα, να την ψήσει και να τη στείλει ζεστή-ζεστή, μαζί με έναν πηλίνο ταβά* δροσερό γιαούρτι, στους πιστικούς που θα γυρίσουν από τα αμπέλια, κατάκοποι και σίγουρα πεινασμένοι.

Η Ζώγια ξαπλώνει και νιώθει όλο της το κορμί να καίγεται. Μα δεν είναι μόνο στο κορμί, είναι και μέσα της μεγάλη η φλόγωση. *Σαν ήλιος ήταν και με έκαψε*, σκέφτεται και φέρνει τη μορφή του ξένου ξανά και ξανά μπροστά της. Στριφογυρίζει στο κρεβάτι της χωρίς σταματημό, ενώ η εικόνα του να της ζητάει νερό δεν φεύγει ούτε στιγμή από τα μάτια της. *Τι ήταν αυτό που έπαθα; αναρωτιέται. Τι μου έκαμε αυτός ο Αϊ-Γιώργης; Γιατί δεν μου το βγάζεις από το νου ότι ήταν Άγιος. Κι εγώ η αμαρτωλή δεν του έδωκα λίγο νεράκι να πει, να ξεδιψάσει. Αύριο όμως, σαν ξανάρθει, θα του δώσω. Δεύτερη φορά δεν κάμω την αμαρτία, κι ας θεωρήσει ότι τον ποθώ, καθόλου δεν με νοιάζει.* Ησύχασε κάπως μόλις πήρε αυτή την απόφαση και χωρίς να το καταλάβει, την πήρε σε λίγο ο ύπνος.

Όταν το φεγγάρι έκλεισε τα μάτια

Ανατολική Θράκη. Δύσκολα και τρομακτικά χρόνια πλησιάζουν απειλητικά τις ανυποψίαστες ζωές των Ελλήνων της περιοχής. Μέσα στις φλόγες του πολέμου γεννιέται ένας έρωτας που ακολουθεί τα χνάρια των ξεριζωμένων της πατρίδας που χάθηκε για πάντα. Ο Ρήγας δίνει στη Ζώγια μια υπό-

σχεση, πως ό,τι κι αν συμβεί, εκείνος θα γυρίσει. Πρέπει να τελειώσει μια σημαντική αποστολή, τα όπλα πρέπει να παραδοθούν στα χέρια των αγωνιστών που πολεμάνε τον κατακτητή. Μα οι σφαίρες δεν επιλέγουν το στόχο τους με βάση την αγάπη... Οι δρόμοι τους χωρίζουν, οι τύχες τους αγνοούνται και το φεγγάρι κλείνει τα μάτια μπροστά στις σπαραχτικές παρακλήσεις και τα βράσανά τους...

Μόνη παρηγοριά της Ζώγιας το παιδί που έχει στα σπλάχνα της. Όμως ο χρόνος είναι αμείλικτος εκτελεστής της ευτυχίας... «*Το παιδί σου πέθανε στη γέννα...*», θα της πουν και θα της το αρπάξουν μέσα από τα χέρια. Πώς να αντέξει τον δεύτερο χαμό; Το δράμα του ξεριζωμού και της προσωπικής της μοίρας ξεκινά... Τα γιουρούσια των Βουλγάρων θα ξεκληρίσουν οικογένειες και οι γυναίκες θα γίνουν λάφυρο στα χέρια τους. Η μοίρα της Ζώγιας δεν θα είναι διαφορετική.

Το παρελθόν που δεν λησμόνησα, ένα παρελθόν που τόσο αγάπησα και ένα μυστικό που εκείνος δεν έμαθε ποτέ...